

Motiv svarečih ptic v Atilovem obleganju
Ogleja in preživetje in transformacija motiva
v treh srednjeveških beneških kronikah
(Acta Histriae, 21, 2013, 4)

doc. dr. Alenka Divjak,
Center biotehnike in turizma – Grm Novo mesto,
Ljubljana, 3. 12. 2014

Ozadje motiva

- obdobje pozne antike,
- Atilov vdor v severno Italijo, 452,
- svareče ptice - element, ki daje padcu Ogleja trajen pečat

Raziskovalna vprašanja

- Tradicija: begunci iz Ogleja – ustanovitelji Benetk.
- Raziskovalna vprašanja:
 1. Ali se svareče ptice pojavljajo v beneškem srednjeveškem zgodovinopisju?
 2. V primeru pritrdilnega odgovora:
na kakšen način jih zgodovinopisje povezuje z ustanovitvijo Benetk in selitvami prebivalstva na lagune?
 3. Kaj nam uporaba motiva v posamičnih zapisih pove o odnosu zgodovinopisja do selitvenih gibanj v poznoantični severni Italiji?

Beneško srednjeveško zgodovinopisje I.

Starejše obdobje

Janez Diakon (†1009) - *Chronicon Venetum*,
Chronica de singulis patriarchis Novae Aquileiae
(konec 10. stol.),

1. odsotnost motiva svarečih ptic,
2. Atila omenjen kot uničevalec Ogleja, toda Langobardi so tisti, ki povzročijo trajno selitev iz Ogleja v Gradež (568), kjer je poudarek zlasti na prenosu cerkvene oblasti iz enega cerkvenega središča v drugega.

Beneško zgodovinopisje II.

Kasnejše obdobje (pozno 12., 13. in 14. stol.)

Chronicon Altinate, La Cronaca di Marco, Chronicon Gradense, Historia ducum Venetorum, Martino da Canal - Estoires de Venice, Andrea Dandolo – Chronica extensa

- politični in gospodarski vzpon Benetk,
- ta samozavest je opazna tudi v zgodovinopisju tega časa, ki posveti večjo pozornost svojim začetkom.

Povzetki posameznih zapisov z motivom svarečih ptic

- *Chronicon Altinate*: neznani napadalci, Altinum, Torcello, prebivalci se izognejo pogubi, ustanovijo imenitno novo naselbino.
- *La Cronaca di Marco*: Attila in Huni, Altinum, Torcello, tudi tu poudarek na pomenu naselitve in novih začetkih.
- *Chronica extensa*: Oglej, prebivalci večinoma, pobegnejo v Gradež, Oglej pade, Attila povzroči selitev, ne Langobardi, selitev predstavljena kot veličasten dogodek.

Splošne ugotovitve

- motiv svarečih ptic se pojavi v kasnejšem zgodovinoepisju in dobi nove vsebinske pomene,
- poudarek je na uspešni evakuaciji prebivalstva in novih začetkih,
- težnja, da se prikaže Atila kot povzročitelj trajnih naselitev na lagunah, kar migracije pomakne za dobrih sto let nazaj v preteklost,
- Oglej ni edino mesto, ki doživi selitev prebivalstva,
- pomen Altinuma kot izhodišča za množične selitve in Torcella kot cvetoče novoustanovljene skupnosti.

Splošne ugotovitve - nadaljevanje

- Gospodarski, politični in klimatski razlogi za selitve so zamolčani, v ospredju je vera: odpor do sobivanja s pogani, za kar so bili poganski Huni in Atila primernejši kot arijanski Langobardi.
- Selitve niso omejene na Oglej, temveč gre za širše geografsko področje severne Italije.
- Začetki naselitev lagun so prikazani kot veličastno, prelomno in od Boga zaukazano dejanje in v ta kontekst sodi tudi motiv svarečih ptic.